

Makalenin Geliş Tarihi: 27.01.2021

1. Hakem Rapor Tarihi: 25.02.2021

2. Hakem Rapor Tarihi: 04.03.2021

Kabul Tarihi: 13.04.2021

BİTLİS KALESİ DEPOLAMA ALANI SERAMİK BULUNTULARI (Araştırma Makalesi)

Yunus Emre KARASU (*)

Korkmaz ŞEN (**)

Öz

Bitlis İlinin merkezinde kayalık bir alan üzerinde yer alan Bitlis Kalesi'nde 2020 yılı kazı çalışmalarında ele geçirilen çini ve seramik buluntuları çalışmamızda ele alınıp incelenmiştir. Kazı çalışmaları sırasında ele geçirilen en yoğun buluntu gruplarının başında seramikler gelmektedir. Alandaki az sayıda çini ise bölge açısından oldukça dikkat çekicidir. 2020 yılında yapılan çalışmalarda saray olarak düşünülen alanı bölen bir duvar ile sur duvarıyla bitişik boyuna dikdörtgen bir mekâna ait duvar kalıntıları ortaya çıkarılmıştır. Alanı bölen duvarın kuzeydoğu köşesinde yer alan depolama kapları bu mekânın ambar olarak kullanıldığını göstermektedir. Seramiklerin yanı sıra ambar mekânında yemek pişirmek için kullanılan büyük bir tandır da bulunmuştur. Depolama kaplarında görülen formlar sırsız seramiklerin farklı işlevlerle kullanılmış olabileceğini de düşündürmektedir. 2020 yılı çini ve seramik buluntuları bazı örnekler dışında mimari kalıntılar, sikkeler ve diğer kazı buluntularından elde edilen veriler sonucunda 17.yüzyıl ile 19.yüzyıl Geç Osmanlı dönemine tarihlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bitlis, Seramik, Ambar, Saray, Kale.

Bitlis Castle Storage Area Ceramic Finds

Abstract

Tile and ceramic finds uncovered during the 2020 excavations in Bitlis Castle, located on a rocky area in the center of Bitlis Province, will be discussed and examined in our study. Ceramics are at the top of the list of the most intense finds uncovered during the

*) Arş. Gör. Dr., Bitlis Eren Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü
(e-posta: yekarasu@beu.edu.tr). ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9604-6510>

**) Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Arkeoloji Bölümü
(e-posta: ksen@firat.edu.tr). ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4332-7567>

excavations. The few tiles finds in the area are quite remarkable in terms of the region. During the studies carried out in 2020, a wall dividing the area considered as a palace and the remains of a wall belonging to a longitudinal rectangular space were unearthed. The storage containers in the northeast corner of the wall dividing the area indicate that this place was used as a warehouse. The forms are seen in the storage containers suggest that unglazed ceramics may have been used for different functions. Ceramics, most of which are understood to be from the Late Ottoman period, were also found in a tandoor used for cooking next to the warehouse space of the area. Tile and ceramic finds of 2020 were dated between the 17th century and the beginning of the 19th century as a result of the data obtained from architectural remains and coins.

Keywords: Bitlis, Ceramic, Storage, Palace, Castle.

1. Giriş

Bitlis'in şehir merkezinde kayalık bir alan üzerinde yer alan Bitlis Kalesi jeopolitik konumu ve ticari açıdan oldukça önemlidir. Dağlarla çevrili çukur bir alan içerisinde bulunan kaleyi İskender ve Dideban çayı doğal bir hendek oluşturacak şekilde çevrelemektedir. Bitlis isminin Bedlis'ten geldiği rivayet edilmekle birlikte Ermeni ve Bizans kaynaklarında Bitlis adı: "Bagagiş/Balaliş/ Bagheş/ Baghageş/ Baleş" gibi farklı şekillerde telaffuz edilmektedir (Tezcan, 2019). Kalenin ise ne zaman ve kimler tarafından yaptırıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Bölgenin en eski yerleşimin Urartululara ait olduğu bilinmektedir (Sümer,2015). Bitlis ve çevresi Urartululardan sonra Müslümanların fethine kadar Roma, Part, Sasani, Bizans gibi birçok devletin egemenliğinde varlığını sürdürmüştür (Bitlis İl Yıllığı, 1967; Yurt Ansiklopedisi, 1982). İslam orduları Bitlis yöresine ilk defa Hz. Ömer döneminde gelmiş olup Hz. Osman döneminde de bölge ele geçirilmiştir (İbnu'l-Esir, 1979; El-Belazuri, 1987). Bitlis yöresi önce Emeviler, devamında Abbasi halifeleri tarafından atanan valilerce yönetilmeye başlanmıştır (Belazuri,1987). 9.yüzyılın ikinci yarısından itibaren Abbasi İmparatorluğunun zayıflamaya başlamasıyla birlikte İslam emirleri Ermeni krallarını veya Bizans İmparatorlarına tabi olmak zorunda kalmışlardır. Kral Sembat'ın 914 yılında ölümünden sonra Ebu Sevide bölgeyi yönetmiştir (Sümer, 2015). 928 yılında Bizans imparatoru Bitlis ve Ahlat'ı ele geçirmiş sonrasında ise bölge Mervaniler ile Bizans devletleri arasında sınır şehri olmuştur (Tuncel,1992). Bölgeyi sırasıyla Büyük Selçuklu Devleti (1085), Dilmaçoğulları Beyliği (1100-1207), Ahlatşahlar (1207-1226), Eyyubiler (1209-1231), Harzemşahlar, Anadolu Selçukluları (1230-1243), İlhanlılar (1243-14.yüzyıl başları), Karakoyunlular (14.yüzyıl başları-1467), Safeviler (1507-1514) ele geçirmiş, son olarak ise Osmanlı devleti bölgeye hâkim olmuştur (Tuncel, 1992; Yaşa, 1992).

1514 yılında Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran seferi dönüşünde bölge ele geçirilmiş, fakat bu bağlılık kısa sürmüş, Bitlis'i idare eden yerel idareciler zaman zaman İran'a meyletmişlerdir. Kanûnî Sultan Süleyman döneminde 1534 yılında Bitlis kesin olarak Osmanlı topraklarına katılmıştır (Tuncel, 1992). Bitlis Kalesi'nde 16-18.yüzyılları ara-

sında Osmanlı döneminde yoğun bir ticaret ve imar faaliyetleri görülmeye başlanmıştır. 1840'lı yıllara gelindiğinde kalenin tamamen kullanıma terk edildiği sadece fakir bir iki ailenin yaşadığı anlaşılmaktadır (Şen ve Gencer, 2019).

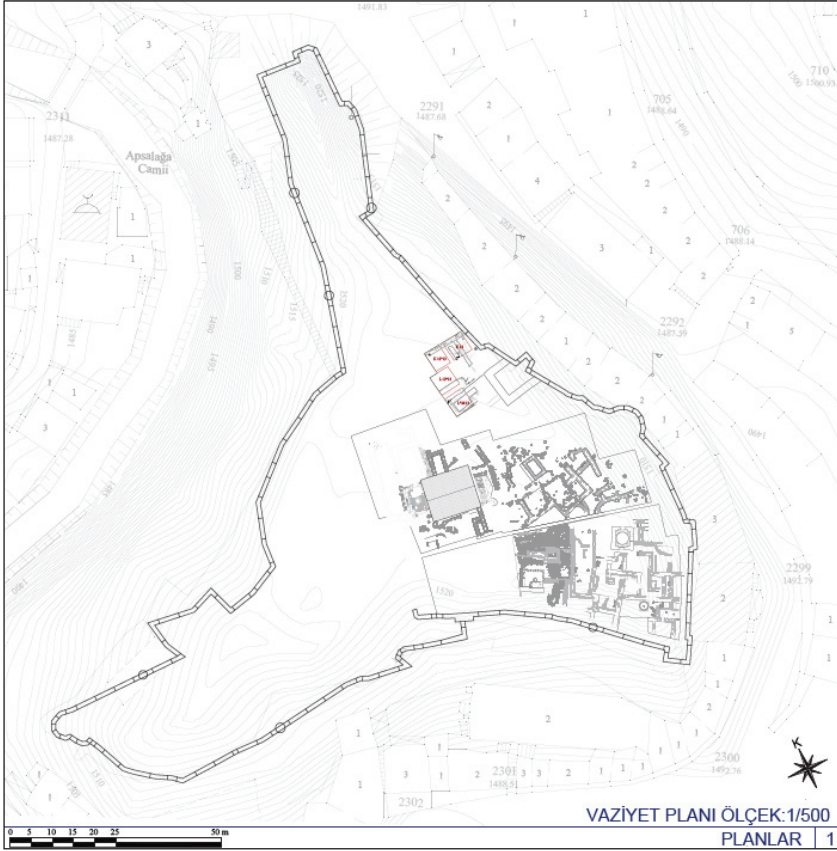
Araştırma Etiği

Bu çalışma 2020 yılı Bitlis Kale kazısında depolama alanı olarak kullanılan mekânda ele geçirilen seramik buluntuların incelenmesi için hazırlanmış özgün bir çalışmadır. Seramikler günlük yaşam, ticaret, sosyo-kültürel yapı ve bölge ekonomisi hakkında önemli bilgilere ulaşılmasını sağlamaktadır. Bitlis Kalesi'nde ele geçirilen çini ve seramikler bu dönemde bölgedeki yaşamı yansıtmaları bakımından önemlidir. Çalışmamızda mevcut yayınlarından bilimsel atf kurallarına göre yararlanılmış ve çalışmamız etik kurallara uygun şekilde hazırlanmıştır.

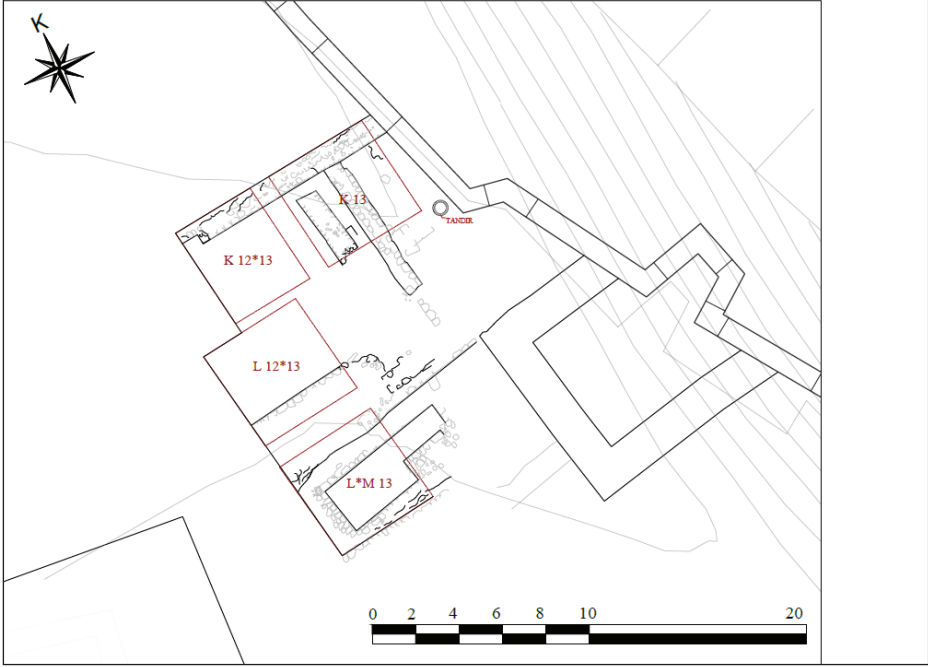
2. Bitlis Kale Kazısı (2020 Yılı)

Ahlat Müze Müdürlüğü¹ tarafından yürütülen 2020 Yılı Bitlis Kale Kazısı, K 12-13 ve K-13 plan karelerinde yürütülmüştür. Yüzey ot temizliği yapıldıktan sonra 5x5 m. ebatlarında iki açma belirlenmiş ve seviye indirme çalışmalarına başlanmıştır. Yüzeyde toprak dolgu ve yıkıntı şeklinde mimari kalıntılar ortaya çıkmıştır. -1.40 metrede sırlı sırsız seramik parçaları ile sikke buluntuları devamında yoğun şekilde metal süs buluntular (nazarlık nallar) ele geçirilmeye başlamıştır. -1.50 m. kadar düzenli herhangi bir mimari kalıntıya ulaşılamamış sonrasında ise sur duvarını dik kesen ve doğudan batıya doğru devam eden düzgün bir taş duvar bulunmuştur. Kale surları dibinde (K-13 açmasında) kırık vaziyette ancak bütünlenebilen 6 adet küp parçasına ulaşılmıştır. Yan yana bir sıra şeklinde dizili olan küplerin hemen önünde (güneyinde) sağlam bir şekilde günümüze ulaşan bir tandıra rastlanmıştır. Tandır'ın içinden mermerden bir dibek eli de ele geçirilmiştir. Saklama küpleri ve tandırın olduğu mekân ile yan kısmında bir adet Bizans sikkesi (11. Yüzyıl) ve Osmanlı dönemine ait 1703-1910 yılları arasına tarihlenen sikkeler ele geçirilmiştir. -2.20 m seviyesinde mimari yapının zeminine ulaşılması üzerine 2019 yılından kalan ara kesitlerin (LM-12-13, LM-13) kaldırılması ile her iki açmada kazı çalışmaları sonlandırılmıştır.

1) Ahlat Müze Müdürü Mikail ERÇEK'e ve Bitlis Etnografya Müzesi uzmanı Azat ÖRMEK'e katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

Plan 1. Bitlis Kalesi Vaziyet Planı

Plan 2. Bitlis Kalesi 2020 Yılı Kazı Alanı

Fotoğraf 1. Bitlis Kalesi 2020 Yılı Ambar Mekânı

3. Seramik Buluntuları

2020 yılı kazı çalışmaları sırasında sırlı ve sırsız seramikler ile çini buluntuları da ele geçirilmiştir. Ambar ve yan kısmında yer alan tandırdaki mevcut buluntular alanın bu kısmının depolama ve yemek pişirmek için kullanıldığını göstermektedir. Alandan dokuzu sırlı, on sekizi sırsız seramik ve ikisi çini olmak üzere toplam yirmi dokuz buluntu hamur, form ve bezeme özelliklerine göre incelenmiştir.

3.1. Sırlı Seramikler (Tablo-1)

Kazı çalışmalarında tek renk sırlı, boyalı kazıma, sıraltı boyama bezeme teknikli seramik parçaları ele geçirilmiştir (Kat. No 1-9). Tek renk sırlı beş örnekten üçü 2018-2019 yılı kazı çalışmalarında yoğun olarak ele geçirilen ve 18.yüzyıla tarihlendirilen yerel üretim tek renk yeşil sırlı seramiklerden oluşmaktadır (Şen ve Karasu, baskıda) (Kat. No 1-3). Benzer örnekleri İznik Roma Tiyatrosu, Tire Kutu Han, Edirne Yemiş Kapanı, İstanbul Saraçhane, Ganos, Dimetoka, Phokis, Tekfur Sarayı, Edirne Sarayı, Belgrad, Sudak, İzmir Agorası, Eyüp, Sed-Islam Kalesi, Kamyanets-Podilsky (Ukrayna) gibi bölgelerde de görülen seramikler Osmanlı dönemine tarihlendirilmiştir (Özkul Fındık, 2001; Uçar ve Uçar, 2018; Uçar, 2019; Hayes, 1992; Armstrong ve Günsenin, 1995; Bakirtzis, 1980; Liaros, 2018; Armstrong, 1989; Yenişehirlioğlu, 1994; Uçar, 2020; Bikic, 2003; Алядінова vd, 2015; Doğer, 2008; Barışta, 2000; Гусач, 2015; Нечитайло, 2018). Tek renk sırlı seramiklerden biri testiye ait olan üç dip parçasının hepsi halka kaideli, içe çekik kenarlıdır. Mika, kireç, kum katkılı kahverengi hamurlu, kalın krem astarlı, koyu yeşil sırlı, iç yüzeyinde iç içe yerleştirilmiş daireden oluşan baskı bezemeli seramiklerin Geç Osmanlı döneminde kullanıldığı görülmektedir. Yerel üretim olduğuna dair herhangi bir buluntuya henüz rastlanmayan açık renk pembemsi beyaz renkli oldukça temiz hamurlu ve opak yeşilimsi krem sırlı bir seramik parçası ile yerel üretim örnekler gibi kahverengi hamurlu ancak daha iyi pişmiş, parlak ve kaliteli opak krem sırlı bir seramik parçası da ele geçirilmiştir (Kat. No. 4-5). Bu örnekler hamur ve sırlarının kalitesi ile alçak halka kaideli, yarı oval kavisli dışa çekik kenarlı dip formları ve ince cidarlarıyla yerel üretim seramiklerden ayrılmaktadır. Kazı çalışmalarında ele geçirilen sikke buluntuları başta olmak üzere mimari buluntular da göz önüne alındığında bu seramiklerin 17-18.yüzyıla ait olabileceği düşünülmektedir.

Kazı çalışmaları sırasında az sayıda ele geçirilen boyalı kazıma bezemeli seramiklerden 2020 yılına ait bir parça bulunmuştur (Kat. No. 6). Şeffaf sarımsı krem sırlı parça içerisinde hardal ve koyu yeşil renkli boyalar kullanılmıştır. 18.yüzyıla ait yerel üretim tek renk yeşil sırlı seramiklerle hamur özellikleri bakımından benzerlik gösteren bu parçanın aynı döneme ait olabileceği düşünülmektedir. Kazıma teknikli seramik buluntuların sayıca azlığı ise verilerin daha net şekilde değerlendirilmesini zorlaştırmaktadır.

Sıraltı boyama teknikli turkuaz sırlı iki seramik parçası ele geçirilmiştir (Kat. No. 7-8). Kireç, kum, şamot katkılı seramikler hamur özellikleri bakımından benzerlik gösterirken form, astar rengi ve sır kalitesi bakımından farklılıklar göstermektedir. Ağız çapları birbi-

rine yakın boyutlarda olan örneklerden birinin cidar kalınlığının fazla, sır renginin daha soluk ve mat olduğu anlaşılmaktadır (Kat. No. 7). İşçilik ve kalite bakımından değişiklik gösteren seramikler, usta ya da atölyelerin farklı olabileceğini veya kaliteli parçanın taklit edildiğini düşündürmektedir. Benzer seramik hamuruna sahip bu örnekler aynı açmada bulunmakla birlikte 2015 yılı öncesinde yapılan kazı çalışmalarında K-12-13 açması yakınlarında çok sayıda turkuaz sıraltı boyama bezemeli seramik ile üretime dair bazı buluntular ele geçirilmiştir (Baş, 2012). Benzer örnekleri Hasankeyf, Şavşat, Malatya, Samsat, Harput, Ahlat gibi Orta Çağ kazılarında görülen turkuaz sırlı örneklerin bezeme ve kompozisyon açısından benzer ve farklılıklara sahip olan Bitlis Kalesi'nde 15-17.yüzyıllarda Osmanlı döneminde de üretiminin yapılmış olabileceği tahmin edilmektedir (Çeken, 2005; Özkul Fındık, 2008; Yardımcı, 2015; Tatlı, 2017; Bulut, 2000; Sevin vd, 2011; Karamağaralı, 2011). Özellikle Hasankeyf örnekleriyle benzerlik gösteren turkuaz sırlı seramiklerin Bitlis Kalesi'nde daha uzun süre kullanılmış olabileceği ya da yerel olarak üretiminin sürdürüldüğü düşünülmektedir. Kazı çalışmalarında tek örnek olan renksiz şeffaf sıraltı lacivert renkli boyama bezemeli mika, kireç, kum katkılı dip parçasının iç yüzeyinde üç şeritle sınırlandırılan alan içerisinde natüralist bitkisel bezemeler yer almaktadır (Kat. No. 9). Gevşek ve gözenekli bir hamur yapısına sahip olan dip parçasının büyük kısmı mevcut olmamakla birlikte bezemelerin konturlarla sınırlandırıldığı ve sırnın parlak olduğu anlaşılmaktadır. Diğer sırlı seramiklerde olduğu gibi mevcut buluntular göz önüne alındığında 17-18.yüzyıla ait olabileceği düşünülmektedir.

3.2. Sırsız Seramikler (Tablo-2, 3)

Ambar olduğu anlaşılan mekânda küçük boyutlu saklama ve pişirme kapları ile büyük boyutlu depolama ve öğütme amacıyla kullanıldığı düşünülen sırsız kaplar ele geçirilmiştir. Saklama ve pişirme ile depolama ve öğütme amacıyla kullanılan kapların hepsinde mika, kireç, kum katkı maddeleri bulunmakla birlikte bazı örneklerde ek olarak şamot, kuvars ve taşçık katkıları da görülmektedir. Büyük boyutlu ve çok katkılı hamur yapısına sahip olan sırsız seramiklerde hamur ise kahverengi tonlarındadır.

Günlük ihtiyaçlar için kullanıldığı anlaşılan küçük boyutlu saklama ve pişirme kapları hamur ve form açısından yerel üretim olduğu düşünülen tek renk yeşil sırlı seramiklerle büyük benzerlik göstermektedir (Kat. No. 10-21). Küp, testi, konik kürevi kap, çanak, ekmek kabı, pişirme kap kapağı gibi farklı kap türlerine ait sırsız seramik parçalarında form bakımından alanın geneliyle kıyaslandığında benzerlik görülmektedir. Saklama kap formları içerisinde üç küp ağız, iki dip parçası ile bir testi emzik kısmı ve bir konik kürevi kap ele geçirilmiştir (Kat. No. 10-12, 18-20). Küp ağız parçalarının hepsi uç kısmı kalınlaşan dışa çekik ağız kenarlı olup ikisinde gövdeden ağıza geçişte boyun kısmı görülürken bir örnekte gövdeden ağıza doğrudan geçiş yapılmıştır. İki küp dip parçası ise düz şekildedir. Testi emzik parçası ise alanın bu kısmında tahıllar yanı sıra sıvılarında saklandığını göstermektedir. Ambar alanı ile sur duvarı arasında kalan kısımda ele geçirilen koyu mika, kireç, kum, şamot katkılı gri hamurlu kürevi konik kap tek örnek olarak karşımıza çık-

maktadır (Kat. No. 21). Gerek hamur rengi gerekse yapısı bakımından diğer seramiklerle eşleşmeyen bu parçanın benzerleri Akşehir, Kubadabad, Harran gibi çok sayıda bölgede 12-14.yüzyıla tarihlendirilmektedir (Gök Gürhan, 2007; Çeken, 2013; Önal, 2019). 2018-2019 yılı çöp çukuru çevresinden ele geçirilen az sayıdaki seramikten yola çıkarak kürevi konik kabın 13-14.yüzyıla ait olabileceği düşünülmektedir. Kürevi konik kabın ambar ile sur duvarı arasında kalan kısımda ele geçirilmesi Bitlis Kalesi surlarının restorasyonu sırasında alanın bu kısmının kazılıp geri kapatılması sonucu karıştığını göstermektedir. Ayrıca kırık şeklindeki konik kürevi kabın yarısının cidar kısmı da dahil olmak üzere ateşle doğrudan temas sonucu yandığı görülmektedir. Depolama kapları dışında dış yüzeyinde yer alan yanık izlerinden pişirme ve servis amacıyla kullanıldığı anlaşılan büyük boyutlu ve oldukça derin oval gövdeli üç çanak ağız parçası da mevcut buluntulardandır (Kat. No. 13-15). Üç farklı ağız formu görülen çanaklarda genellikle çukur derin tabak formlarında karşılaşılan oluklu, dışa çıkıntılı ağız kenarı ile Bitlis Kalesi'nde sıklıkla tercih edilen dışa çekik ağız kenarlı ve uç kısmı kalınlaşan içe çekik ağız kenarlı çanak formları görülmektedir. Ambar kısmının yanında bulunan tandırda ekmek pişirmek amacıyla kullanıldığı anlaşılan ateşle doğrudan ve uzun süreli temas sonucu hamuru tamamen yanmış şekilde olan kap parçası ise kalın cidarlı, içe çekik ağız kenarlıdır (Kat. No. 16). Benzer örneklerinin Aşvan Kale, Kemah, Sazpegler, Taşkun Kale, Tille Höyük Orta Çağ kazılarında görüldüğü ekmek kabının Bitlis Kalesi'nde Osmanlı son dönemlerine kadar kullanıldığı görülmektedir (Mitchell, 1980; Özkul Fındık, 2020; Tekinalp, 2006; McNicoll, 1983; Moore, 1993). Bir adet pişirme kabı kapak parçası da buluntular içerisinde yer almaktadır (Kat. No. 17).

Ambar mekânında duvar kenarlarına yakın şekilde yerleştirilen çok sayıda büyük parçadan oluşan altı adet depolama kabı ele geçirilmiştir (Kat. No. 22-27). Ancak bu kaplardan ikisi formu bakımından depolama kabı dışında farklı işlevlerde de kullanılmış olabileceği için diğer kaplardan ayrılmaktadır (Kat. No. 22-23). Bu kaplar uç kısma doğru kalınlaşan içe çekik oldukça küçük ve dar ağız kenarlı; alçak, kısa boyunlu; yüksek ve yanlardan basık oval gövdeli ve düz dipli bir forma sahiptir. Gövde orta noktasının üst kısmına yatay şekilde yerleştirilmiş tek bir kulp ve kulpun yan kısmında 2-2,5 cm genişliğinde yuvarlak bir delik yer almaktadır. Dip kısmına dış yüzeyin tam ortasından bastırılarak 3 cm genişliğinde 7 cm yüksekliğinde iç yüzeye doğru silindirik girintili bir form verilmiştir. Kabın iç yüzeyinde dip kısmında yer alan çıkıntının uç noktasıyla aynı hizaya gelecek şekilde dört köşeye üst yüzeyi düz şekilde küçük birer seramik parçası eklenmiştir. Üzerine disk şeklinde plakaların oturtulmuş olabileceği düşünülen raf benzeri küçük seramik parçaları küplerin ağız kısmına kadar belirli aralıklarla yerleştirilmiştir. Kazı çalışmalarında ele geçirilen iki küpün depolama yanı sıra çeşitli meyve, yağ, pekmez vb. ürünleri damıtmak, ezmek ya da süzmek gibi amaçlarla kullanılmış olabileceği düşünülmektedir. Küplerin dip kısmında yer alan girintili kısımlarından belirli bir zemine sabitlendikleri daha sonra yapılan işlemlerle sıvı hale getirilen gıdaların gövde üst kısmında yer alan kalın yatay kulp yardımıyla kulpun yan kısmındaki delikten boşaltıldığı tahmin edilmektedir. Küp içerisindeki sıvının tahliye amacıyla kullanıldığı düşünülen

deliğin tıpa ile kapatılmış olması da muhtemeldir. Ayrıca küpün ağız kısmından dip orta kısmına uzun çubuk benzeri bir alet yardımıyla içerisine konulan gıdaya işlem yapılmış olabilir. Ancak seramik dip kısmında yer alan çıkıntılı parçanın içinin boş olması küpün bir yüzeye sabitlenmiş olabileceği fikrini desteklemektedir. Her iki küpün kulplu kısmının üzerinde aplike ve baskı tekniğiyle yapılmış şerit, halat bükümü, zencirek benzeri geçme ve dairesel bezemeler yer almaktadır. Büyük boyutlu kap yüzeyinde yer alan bezemelerin basit kompozisyonlardan oluşmasına karşılık oldukça ince bir işçilikle yapıldığı görülmektedir.

Fotoğraf 3. Çok Fonksiyonlu Sırsız Seramik Kap Dip Parçası

Ambar kısmında biri iki kulplu üçü kulpsuz olmak üzere toplam dört adet muhtemelen tahıl depolamak için kullanılan farklı boyutlarda küpler ele geçirilmiştir (Kat. No. 24-26). Uç kısmı kalınlaşan dışa çekik ağız kenarlı, yüksek yanlardan basık oval gövdeli, düz dipli ve kulpsuz üç küp formu görülmektedir. Form olarak benzerlik gösteren küplerin boyutlarının ise farklıdır. Küp yüzeylerinin gövde üst kısımları üzerinde diğer örneklerde olduğu gibi aplike ve baskı tekniğiyle yapılmış geometrik bezemeler yer almaktadır. Sadece en büyük boyutlu küpün hem gövde üst kısmında hem de dip kısmına yakın yüzeyde bezeme görülmektedir. Küplerin boyutları yanı sıra dip çaplarının ağız çaplarından küçük ölçülerde olması bu kapların muhtemelen bir kısmının toprağa gömülmüş şekilde kullanıldığını göstermektedir. Ambar mekânında büyük depolama kaplarıyla birlikte ele geçirilen daha küçük boyutlu dışa çekik ağız kenarlı, alçak boyunlu üst kısmı yarı küresel alt kısmı konik gövdeli, düz dipli ve iki kulplu bir küp de ele geçirilmiştir (Kat. No. 27). Mevcut veriler doğrultusunda ambar mekânında bulunan sırsız seramiklerin 18-19.yüzyıl arasına tarihlenmiş olabileceği düşünülmektedir.

4. Çini Buluntuları (Tablo-4)

Kazı çalışmaları sırasında ele geçirilen iki çini parçasından biri tek renk yeşil sırlı diğeri ise sıraltı boyama bezemelidir. Tek renk yeşil sırlı çinilerde görülen hamur ve sır özelliklerinin yerel üretim seramiklerle belirgin bir benzerliğe sahip olması bu çinilerin de muhtemelen 18.yüzyıla ait olduğunu düşündürür. Gözenekli ve gevşek dokulu bir hamur yapısına sahip natüralist üsluptaki hatayı motifinin yer aldığı bitkisel bezemeli bir çini parçasının benzeri ise Edirne Sarayı'nda ve Edirne Yemiş Kapanı kazı çalışmalarında ele geçirilmiştir (Özer vd, 2015; Uçar, 2019). Ancak benzer örneklerinden hamur, sır, motif ve işçilik bakımından farklılık göstermektedir. Beyaz renkli astar üzerine keskin siyah konturlarla çizilen motifte kobalt mavisi ve lacivert renkleri kullanılmıştır. İnce bir işçilikle ve ustaca yapıldığı anlaşılan renksiz şeffaf sırlı çini parçasının bölgeye ithal olarak geldiği düşünülmektedir. Kazı çalışmalarında ele geçirilen mimari kalıntılar ile sikkeler başta olmak üzere diğer buluntular göz önüne alındığında çini parçasının 17-18.yüzyıla ait olabileceği tahmin edilmektedir.

Değerlendirme

Bitlis Kalesi kazı çalışmalarında ele geçirilen en yoğun buluntu grubunu seramikler oluşturmaktadır. Alandaki muhtemel yerleşim ile bağlantılı olarak farklı kalitede ve işlevde pişmiş toprak ürünlerin dağılımı görülmekte bu da mimari kalıntıların işlevi hakkında bilgi vermektedir. Hamam mekânının güneyinde lüle ve fincan buluntularıyla yoğun olarak karşılaşmış ve yapılan çalışmalar sonucunda bu kısımda yer alan mimari kalıntının kahvehane olabileceği sonucuna varılmıştır. Aynı zamanda bu mekânın yan kısmında açılan sondaj çalışmasında tek renk sırlı yerel seramik atölyesinin üretimine dair bir çöp çukuruna ulaşılmıştır. Hamam'ın kuzeyinde yapılan kazı çalışmalarında ise konumuzu oluşturan saklama ve depolama kapları ile tandır kalıntısı ele geçirilmiş olup bu mekânın ambar ve yemek pişirmek için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ele geçirilen seramik buluntuların mekân ile bağlantılı olarak alanın belli kısımlarında yoğunlaştığı görülmektedir.

2018-2020 yılı kazı çalışmalarında ulaşılan yapı kalıntılarının hepsinin 17-19.yüzyıl Osmanlı dönemine ait olduğu gerek sikke gerekse sondaj çalışmasında elde edilen verilerle belirlenmiştir. Sadece P-15 sondaj alanı ile sur dibinde yer alan K. 12-13 numaralı alanlarda 13-16.yüzyıla ait oldukça az sayıda seramik buluntusuna rastlanmıştır. Sondaj alanında çöp çukurunun yer alması, sur dibininse restorasyon çalışmaları sebebiyle kazılması bu kısımlarda Orta Çağ seramikleriyle de karşılaşılmasına sebep olmuştur. Bitlis Kalesi'nde bulunan seramiklerin form, bezeme tekniği ve üslubunun benzer örneklerinin Orta Çağ'a tarihlendirilmesi ise konumuz açısından dikkat edilmesi gereken bir husustur. Bitlis Kalesi'nin sosyo-kültürel açıdan geleneksel bir anlayışı tercih etmesi yanı sıra dönemin ortak beğeni anlayışını taklit etmesi oldukça önemlidir. Anadolu'da Türk-İslam kültürünün yayılmaya başlamasında önemli bir merkez olan Ahlat'a yakın bir konumda bulunan Bitlis Kalesi seramiklerinde Orta Çağ seramik formlarının yoğun şekilde benimsendiği ve kaledeki yerleşimin sonlanmasına kadar olan oldukça geniş bir dönem-

de devamlılık gösterdiği tahmin edilmektedir. Osmanlı dönemi mimari kalıntıları sebebiyle alt tabaka buluntularına sınırlı şekilde ulaşılması ise kapsamlı değerlendirmelerin yapılmasını zorlaştırmaktadır. Ayrıca 7,50 metrelik sondaj alanı buluntuları anakayaya kadar olan yoğun bir mimari yerleşimi göstermektedir. Genellikle Orta Çağ dönemine tarihlendirilen kazıma, turkuaz renkli sıraltı boyama tekniklerinin Bitlis Kalesi özelinde Osmanlı döneminde de kullanıma devam ettiği ya da tekrar kullanılmaya başladığı düşünülmektedir. Osmanlı döneminde İznik üretimi seramiklerin ağırlıklı olarak saray için yapılması, kalite ve maliyet dolayısıyla taşra yerleşimlerinde yönetici kesim dışında halk tarafından temin edilememesi taklit ya da yerel tarzda denemelerinin yapılmasına neden olmuştur. Aynı zamanda bu dönemde merkezden uzak olan bölgelerde günlük yaşamda kullanılan seramiklerde yerel anlayış sürdürülmektedir. Bitlis Kalesi'nde muhtemel seramik üretiminin usta-çırak ilişkisiyle devam etmesi ve yönetici kesimin sınırlı olarak temin ettiği ithal örnekler dışında farklı usta gruplarının bölgeye gelmemesi geleneksel form ve bezeme anlayışının sürdürülerek devam etmesine sebep olmuştur. Ayrıca yönetici kesim dışında bölge halkının seramik üretiminde yerel bir anlayış tarzını benimsemesi kültürel aktarımın devamlılığını sağlamıştır. Özellikle tek renk sırlı ve sırsız seramikler günlük yaşamda sıklıkla kullanıldığı için kültürel devamlılık açısından form ve bezeme anlayışında Osmanlı döneminde kalenin terkedilmesine kadar olan sürede çok fazla değişim olmadığı görülmektedir. Bitlis'te Güncı ve Mutki bölgelerinde günümüzde yapılan seramik üretiminde Bitlis Kalesi'nde ele geçirilen saklama, pişirme ile büyük boyutlu küplerin benzerlerinin hala yapılması ve kullanılması bu devamlılığın bir sonucudur.

Bitlis Kalesi sırlı ve sırsız seramik yüzeyleri kil özellikleriyle bağlantılı olarak kırmızı bir renge dönüşmekte ve kırmızı astarlı örnekler dışında bazı seramikler kırmızı astar sürülmüş gibi bir izlenim uyandırmaktadır. Sırsız seramikler yanı sıra sırlı seramiklerin bezemesiz dış yüzeylerinde de aynı özelliğin görülmesi kil yatağının özelliklerine bağlanmaktadır. Yapılması planlanan analiz çalışmalarıyla bu durumun netleştirilmesi amaçlanmaktadır. Seramik yüzeylerindeki ısı ve hava dağılımıyla bağlantılı olarak kırmızı renkte yer yer dalgalanmalar görünmesine karşılık düzenli olması yerel üretim olduğu düşünülen bu seramiklerin oldukça yetenekli bir usta tarafından kaliteli bir fırında pişirildiğini göstermektedir.

2020 yılı Bitlis Kalesi kazı çalışmalarında ele geçirilen buluntuların sur dibinde çıkan birkaç örnek dışında 17-19.yüzyıl'a ait olduğu düşünülmektedir. Kazı yapılan alanda ele geçirilen bir Bizans sikkesi dışında kalanların 1703-1704 II. Mustafa, 1839-1840 Abdülmecid ve 1909-1910 Mehmed Reşad dönemine tarihlendirildiği görülmektedir. Ancak 1909-1910 Mehmed Reşad sikkesi ile bir Bizans sikkesinin sur dibinde bulunması muhtemelen mevcut mimari kalıntı ve buluntuların 18-19.yüzyıla ait olabileceği fikrini güçlendirmektedir.

Sonuç

Bitlis Kalesi'nde 2020 yılında ele geçirilen sırlı ve sırsız seramik kap buluntuları

ambar olarak nitelenebilecek çok büyük olmayan bir depolama alanının varlığına işaret etmektedir. Geç Osmanlı dönemi seramik üretiminde mevcut verilerden anlaşıldığı kadarıyla özellikle merkezden uzak taşra bölgelerde Orta Çağ'da sıklıkla kullanılan form ve bezeme tekniklerinin kültürel devamlılıkla birlikte uzun süre devam ettirildiği düşünülmektedir. Bitlis Kalesi'nde ele geçirilen mimari kalıntılar yanı sıra sikkelerden elde edilen veriler ambar kısmındaki buluntuların 17-19.yüzyıl Osmanlı dönemine ait olduğunu göstermektedir. Kazı çalışmalarında tarihleri büyük ölçüde bilinen lüle ve Kütahya fincan buluntularıyla mevcut verileri destekleyen ağırlıklı olarak 18.yüzyıl sikkelerinin de ele geçirilmesi ambarın bu yüzyıla ait olduğunu düşündürse de mevcut buluntuların azlığı daha net sonuçlara ulaşılmasını zorlaştırmaktadır.

Kaynakça

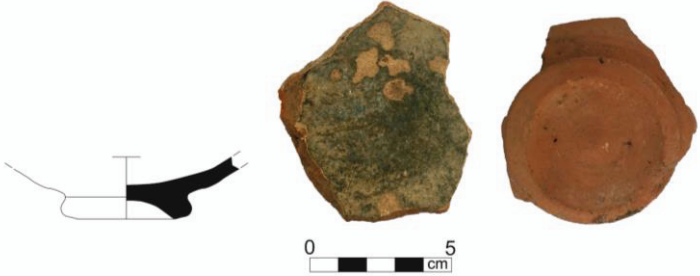
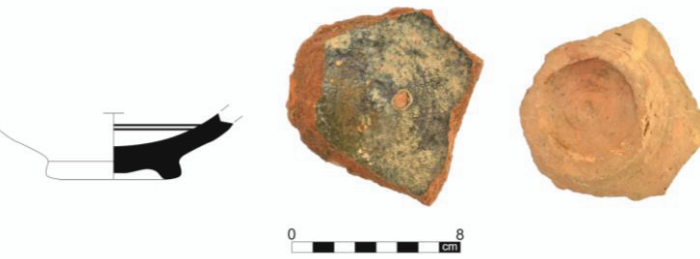

- Armstrong, P. (1989). Byzantine and later settlements in eastern phokis. *British School at Athens*, (84), 1-47.
- Armstrong, P. ve Günsenin, N. (1995). Glazed pottery production at ganos. *Anatolia Antiqua*, 179-201.
- Bakirtzis, CH., (1980). Didymoteichon: Un centre de ceramique post-byzantine. *Balkan Studies*, (21), 147-153.
- Barışta, H. Ö. (2000). Eyüpsultan'dan ebru desenli seramik ve çiniler. *Tarihi, Kültürü ve Sanatıyla Eyüpsultan Sempozyumu III*. İstanbul, 156-163.
- Baş, G. (2012). *Bitlis kalesi kazısı sırlı seramikleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bikic, V. (2003). *Gradska keramika beograda (16-17. vek)*. Beograd: Arheoloski institut.
- Bitlis İl Yıllığı. (1967).
- Bulut, L. (2000). *Samsat ortaçağ seramikleri: Sıralı ve lüsterler*. İzmir: Ege Üniversitesi.
- Çeken, M. (2005). *Hasankeyf (1991, 2001-2003 Yılı) kazı buluntusu fırın ve atölyeleri ile seramik malzemeleri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çeken, M. (2013). Kubad Abad kazısında bulunan bir grup kürevi konik kap. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 53(2), 345-363.
- Doğer, L. (2008). İzmir agorası kazılarında 17.-19. yüzyıl seramik buluntuları üzerine bazı gözlemler. *Sanat Tarihi Dergisi*, XVII (I), 23-54.
- El-Belazuri, (1987). *Fütuhu'l buldan* (Çev. Mustafa Fayda). Ankara.
- Gök Gürhan, S. (2007). Akşehir kurtarma kazısı seramikleri. G. Öney ve Z. Çobanlı. (Editörler). *Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı, s. 157-169'deki makale.

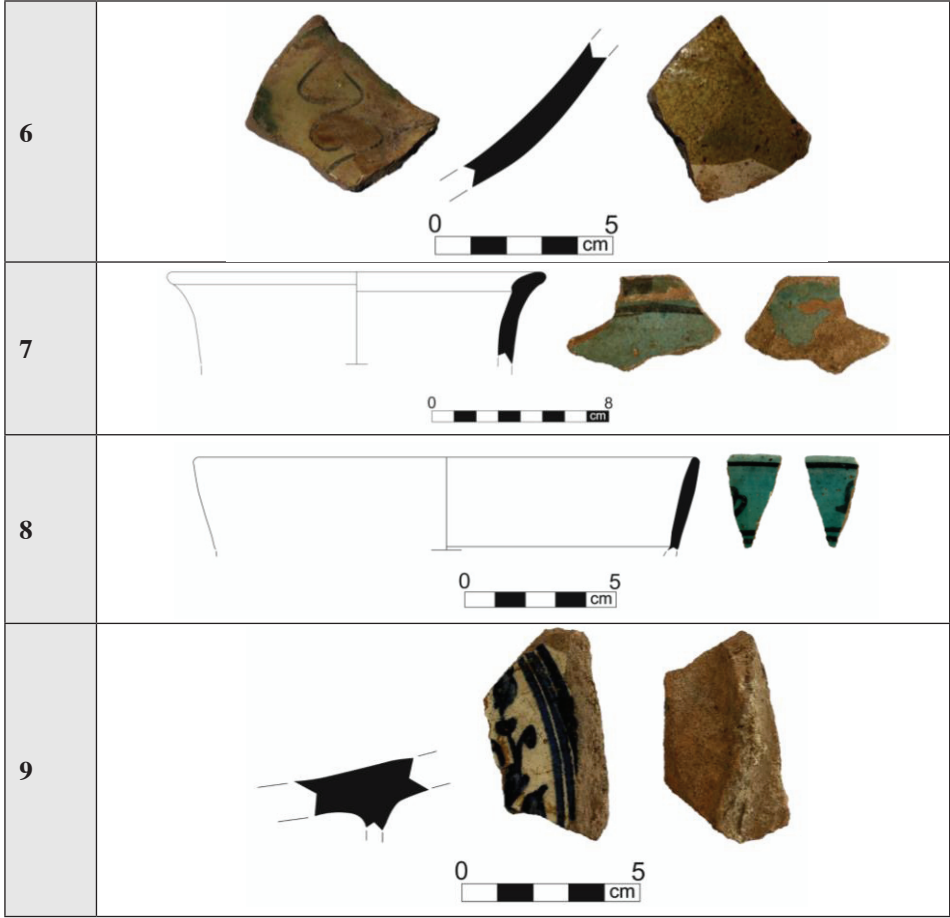
- Hayes, J. W. (1992). *Excavations at saraçhane in istanbul*. 2, Oxford: Princeton University Press.
- İbnu'l-Esir. (1979). *El-Kamilfi't Tarih*, II, Beyrut.
- Karamağaralı, N. (2011). Eski Ahlat şehri kazısı 2008-2009 çalışmaları. *XIV. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu (20-22 Ekim 2010)*. Konya, 361-384.
- Liaros, N. (2018). Late ottoman tableware from didymoteicho and some notes on pots' form, function and identity. *XIth Congress AIECM3 on Medieval and Modern Period Mediterranean Ceramics Proceedings (19-24 October 2015)*. (1), 203-216.
- McNicoll, A. (1983). *Taşkun kale: Keban rescue excavations eastern anatolia*. Ankara: British Institute of Archaeology
- Mitchell, S. (1980). *Aşvan kale: Keban rescue excavations, eastern anatolia the helenistic, roman and islamic sites*, Ankara: British Institute of Archaeology.
- Moore, J. (1993). *Tille höyük 1: The medieval period*. Ankara: British Institute of Archaeology.
- Önal, M. (2019). Harran kazısında bulunan kürevi konik kaplar. M. Önkal, S. İ. Mutlu ve S. Mutlu. (Editörler). *Harran ve Çevresi: Arkeoloji*. Şanlıurfa: Şurkav Yayınları. s. 361-418'deki makale.
- Özer, M., Dündar, M., Güner, Y. ve Uçar, H. (2015). Edirne Yeni Saray kazısı (Saray-ı Cedid-i Âmire) 2011 yılı çalışmaları. *Sanat Tarihi Dergisi*, XXIV (1), 73-106.
- Özkul Fındık, N. (2001). *İznik roma tiyatrosu kazı buluntuları 1980-1995 arasındaki Osmanlı seramikleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Özkul Fındık, N. (2008). *Hasankeyf seramikleri (2004-2006)*. Ankara: Bilgin Kültür Sanat.
- Özkul Fındık, N. (2020). Kemah kalesi seramik buluntuları. *Erzincan Kemah Kalesi Kazıları* Erzincan. s. 225-251'deki makale.
- Sevin, V., Arslan Sevin, N. ve Kalsen, H. (2011). *Harput kale mahallesinde Osmanlı yaşamı*. İstanbul: Ege Yayınları.
- Sümer, F. (2015). *Selçuklular devrinde doğu Anadolu'da Türk beylikleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Şen, K. ve Gencer, F. (2019). İngiliz konsolos J. Brant'ın raporlarına yansıyan tarihi eserler (Doğu Anadolu bölgesi 1836-1852). *Yaşar Erdemir'e Armağan Sanat Tarihi Yazıları* Konya: Literatürk Academia, s.609-635'deki makale.
- Şen, K. ve Karasu, Y. E. (Baskıda). *Arkeolojik veriler ışığında Bitlis kale kazısı seramik buluntuları*, İstanbul.
- Tatlı, E. (2017). *Battalgazi evi kazısı sırlı ve sırsız seramikleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Tekinalp, M. (2006). *Sazpegler kuzey Anadolu’da bir ortaçağ yerleşimi*. Ankara: Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı Projesi Arkeolojik Kurtarma Kazıları Yayınları.
- Tezcan, M. (2019). Bagaçış/Balalış” adından “badlis/bidlis” adına: Ermeni ve Bizans kaynaklarında “Bitlis” adının ilk görünüşleri. M. İnbaşı ve M. Demirtaş. (Editörler). *Tarihi ve Kültürel Yönleriyle Bitlis*, I, Ankara, s.49-62’deki makale.
- Tuncel, M. (1992). Bitlis. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 6, 225-228.
- Uçar, H. (2019). Edirne yemiş kapanı kazısı’nda bir grup Osmanlı seramiği. *Yaşar Erdemir’e Armağan Sanat Tarihi Yazıları*, Konya, 509-541.
- Uçar, H. (2020). Glazed and unglazed ceramics from the excavations at the Edirne Palace (Saray-ı Cedîd-i Amire) in 2013 and 2014. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 10(19), 35-60.
- Uçar, H. ve Uçar, A. (2018). Tire kutu han kazısı beylikler ve Osmanlı dönemi seramikleri. *Sanat Tarihi Dergisi*, XXVII (1), 1-33.
- Yardımcı, M. (2015). *Şavşat kalesi kazısı sırlı ve sırsız seramik buluntuların değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yaşa, R. (1992). *Bitlis’te Türk iskânı*. Ankara: Ahlat Kültür Vakfı Yayınları.
- Yenişehirlioğlu, F. (1994). İstanbul-tekfur sarayı-Osmanlı dönemi çini fırınları ve Eyüp çömlekçiler mahallesi yüzey araştırmaları. *Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Araştırma Sonuçları Toplantıları*, (12), 535-566.
- Yurt Ansiklopedisi. *Türkiye İl il dünü, bugünü, yarını*. (1982). İstanbul: Anadolu Yayıncılık. II.
- Алядінова, Д.Ю., Тесленко, І.Б., Майко В.В. (2015). “кераміка з розкопок зольника османського періоду в портовій частині сугдеї (по матеріалам досліджень 2010 р.)”, Древняя и средневековая Таврика, 492-511.
- Гусач, І.Р. (2015). “полив’яна кераміка південно-східного криму із турецької фортеці сед-іслам (лютик)”, Древняя и средневековая Таврика, 519-529.
- Нечитайло, П. О. (2018). “керамічний посуд із закритого комплексу кінця xvii століття у кам’янци-подільському (польський ринок, яма 2)”, Археологія і давня історія України, 4 (29), 254-268.

EKLER**Tablo 1.** Sırlı Seramikler

Kat. No:	Açma	Bezeme Tekniği	Hamur Rengi	Katkı	Astar	Sır Rengi	Çap ve Ölçüler
1	K 12-13	Tek Renk Sırlı	2.5 YR 5/8	Mika, Kireç, Kum	Krem	Koyu Yeşil	D.Ç: 4,4 cm Y.: 2,2 cm
2	K 12-13	Tek Renk Sırlı	2.5 YR 6/8	Mika, Kireç, Kum	Krem	Koyu Yeşil	D.Ç: 6 cm Y.: 3,1 cm
3	K-13	Tek Renk Sırlı	5 YR 7/8	Mika, Kireç, Kum	Krem	Koyu Yeşil	D.Ç: 7,2 cm Y.: 4,2 cm
4	L, M 12-13	Tek Renk Sırlı	7.5 YR 8/3	Mika, Kireç, Kum, Şamot	Astarsız	Opak Krem	D.Ç: 6 cm Y.: 2,1 cm
5	K 12-13	Tek Renk Sırlı	10 YR 8/2	Mika, Kum, Şamot	Astarsız	Opak Krem	A.Ç.: 21 cm Y.: 4 cm
6	K 12-13	Boyalı Kazıma	5 YR 7/6	Mika, Kireç, Kum	Krem	Sarımsı Krem	Y.: 4 cm
7	K-13	Sıraltı Boyama	10 YR 8/4	Kireç, Kum	Krem	Şeffaf Turkuaz	A.Ç.: 16,6 cm Y.: 4,2 cm
8	K-13	Sıraltı Boyama	10 YR 8/4	Kireç, Kum, Şamot	İnce Beyaz	Şeffaf Turkuaz	A.Ç.: 16 cm Y.: 3,1 cm
9	K 12-13	Sıraltı Boyama	5 YR 7/6	Mika, Kireç, Kum	Beyaz	Renksiz Şeffaf	Y.: 2 cm

Kat. No:	ÇİZİM VE FOTOĞRAF
1	
2	
3	
4	
5	

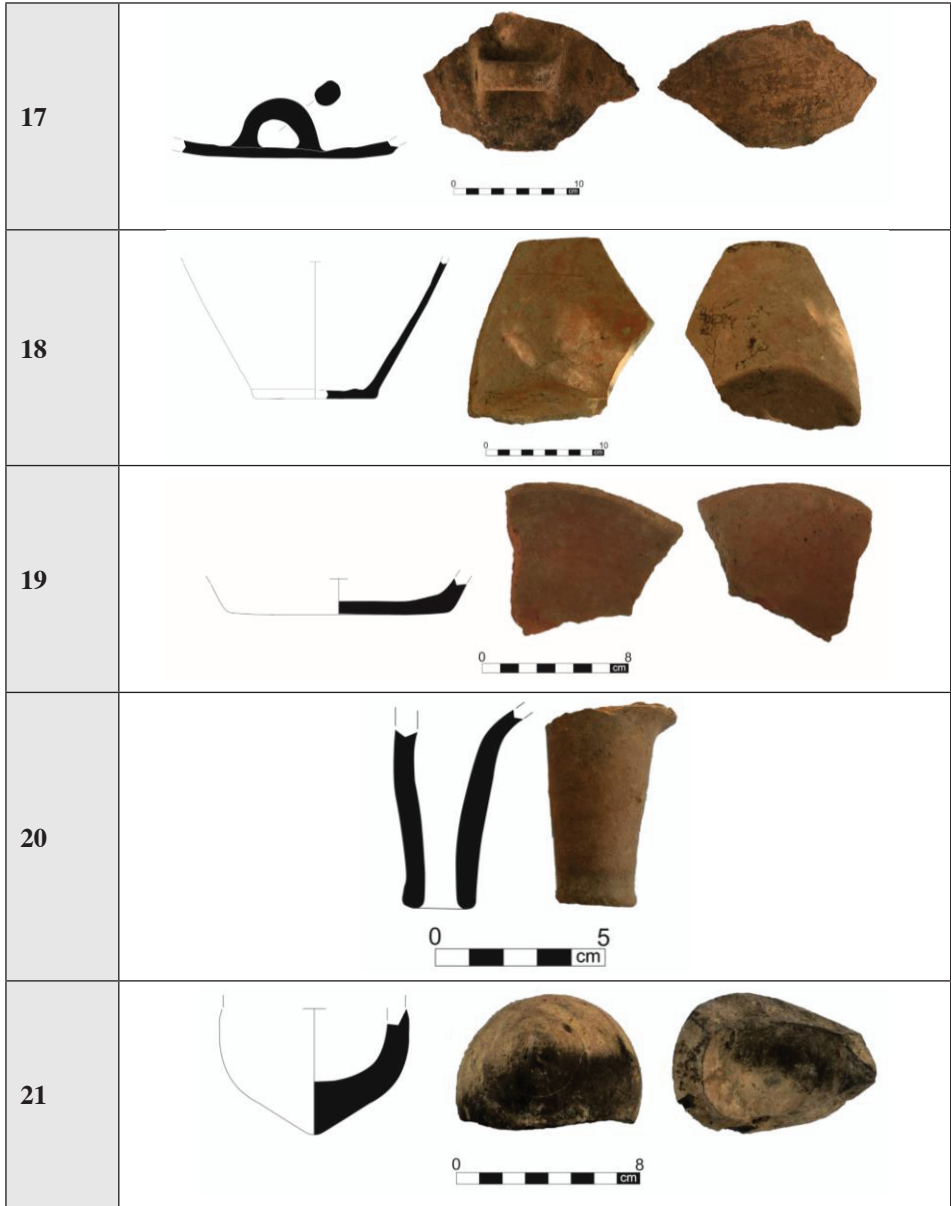

Çizim 1. Sırlı Seramikler

Tablo 2. Sırsız Seramikler

Kat. No:	Açma	Hamur Rengi	Katkı	Çap ve Ölçüler
10	K-13	2.5 YR 6/8	Mika, Kireç, Kum, Şamot	A.Ç.: 13 cm Y.: 5,9 cm
11	K 12-13	5 YR 7/6	Mika, Kireç, Kum, Taşçık	A.Ç.: 13 cm Y.: 7,9 cm
12	L, M 12-13	5 YR 7/8	Mika, Kireç, Kum	A.Ç.: 11,5 cm Y.: 7,5 cm
13	L, M 12-13	2.5 YR 5/8	Mika, Kireç, Kum, Şamot, Taşçık, Kuvars	A.Ç.: 34,6 cm Y.: 5,7 cm
14	K-13	5 YR 7/6	Mika, Kireç, Kum, Taşçık, Şamot	A.Ç.: 29 cm Y.: 11,2 cm
15	K 12-13	5 YR 7/8	Mika, Kireç, Kum, Şamot	A.Ç.: 34 cm Y.: 7,3 cm
16	K-13	Yanmış	Mika, Kireç, Kum, Kuvars	A.Ç.: 24 cm Y.: 2,8 cm
17	K 12-13	5 YR 7/8	Mika, Kireç, Kum, Taşçık	Y.: 4,8 cm
18	L, M 12-13	5 YR 7/8	Mika, Kum	D.Ç.: 10,2 cm Y.: 11,6 cm
19	K-13	5 YR 7/8	Mika, Kireç, Kum, Taşçık	D.Ç.: 12 cm Y.: 1,9 cm
20	K 12-13	5 YR 7/8	Mika, Kireç, Kum	Y.: 5,8 cm
21	K 12-13	5 YR 4/1	Mika, Kireç, Kum, Şamot	Y.: 5,5 cm

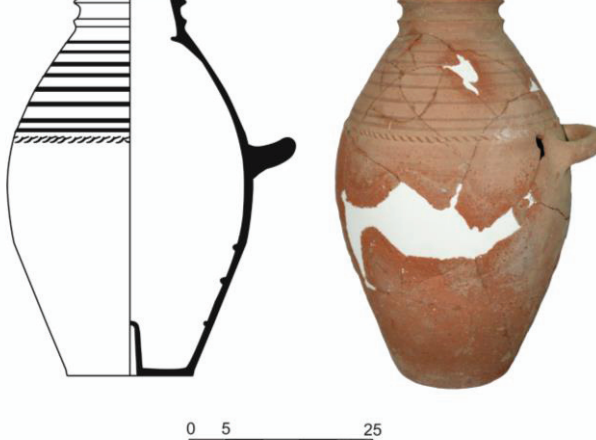
Kat. No:	ÇİZİM VE FOTOĞRAF
10	
11	
12	
13	
14	
15	
16	

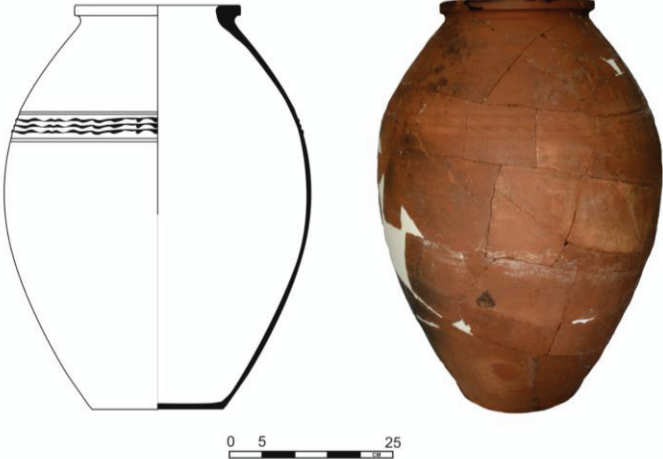

Çizim 2. Sırsız Seramikler

Tablo 3. Saklama Kapları

Kat. No:	Açma	Hamur Rengi	Katkı	Çap ve Ölçüler
22	K-13	2.5 YR 6/8	Mika, Kireç, Kum, Taşçık, Kuars	A.Ç. 11,3 cm Y.: 62 cm D.Ç.: 19 cm
23	K-13	2.5 YR 5/8	Mika, Kireç, Kum, Taşçık, Kuars	A.Ç.: 13,4 cm Y.: 50,8 cm D.Ç.: 17 cm
24	K-13	2.5 YR 6/8	Mika, Kireç, Kum, Taşçık, Kuars	A.Ç.: 33,8cm Y.: 100 cm D.Ç.: 20 cm
25	K-13	5 YR 7/6	Mika, Kireç, Kum, Taşçık, Kuars	A.Ç.: 24,4 cm Y.: 61,8 cm D.Ç.: 20 cm
26	K-13	5 YR 7/8	Mika, Kireç, Kum	A.Ç.: 23 cm Y.: 55 cm D.Ç.: 15 cm
27	K-13	2.5 YR 6/8	Mika, Kireç, Kum, Taşçık	A.Ç.: 22cm Y.: 39,3 cm D.Ç.: 17,5 cm

Kat. No:	ÇİZİM VE FOTOĞRAF
22	 <p>The image shows a line drawing and a photograph of a reddish-brown ceramic jar. The line drawing on the left is a profile view of the jar, showing a rounded body, a short neck, and a small handle on the right side. A horizontal band with a decorative pattern is visible on the upper part of the body. The photograph on the right shows the actual jar, which is heavily damaged with several large white patches where the surface has been lost. Below the images is a scale bar with markings at 0, 5, and 25.</p>
23	 <p>The image shows a line drawing and a photograph of a reddish-brown ceramic jar. The line drawing on the left is a profile view of the jar, showing a rounded body, a short neck, and a small handle on the right side. The upper part of the body is decorated with horizontal lines. The photograph on the right shows the actual jar, which is heavily damaged with several large white patches where the surface has been lost. Below the images is a scale bar with markings at 0, 5, and 25.</p>

24	 <p>This row shows pottery fragment 24. On the left is a line drawing of a fragment with a wide rim and a bulbous body, decorated with two horizontal bands of small circles. On the right is a photograph of the same fragment, which is reddish-brown and shows some surface wear.</p>
25	 <p>This row shows pottery fragment 25. On the left is a line drawing of a fragment with a wide rim and a bulbous body, decorated with a single horizontal band of wavy lines. On the right is a photograph of the same fragment, which is reddish-brown and shows some surface wear. Below the drawing is a scale bar with markings at 0, 5, and 25.</p>
26	 <p>This row shows pottery fragment 26. On the left is a line drawing of a fragment with a wide rim and a bulbous body, decorated with a single horizontal band of wavy lines. On the right is a photograph of the same fragment, which is reddish-brown and shows some surface wear. Below the drawing is a scale bar with markings at 0, 5, and 25.</p>

Çizim 3. Saklama Kapları

Tablo 4. Çini Buluntuları

Kat. No:	Açma	Bezeme Tekniği	Hamur Rengi	Katkı	Astar	Sır Rengi	Çap ve Ölçüler
28	K 12-13	Tek Renk Sırlı	5 YR 5/8	Mika, Kireç, Kum	Beyaz	Koyu Yeşil	Y.: 4,5 cm
29	K 12-13	Sıraltı Boyama	10 YR 8/2	Mika, Kum, Şamot	Beyaz	Renksiz Şeffaf	Y.: 7,7 cm

Kat. No:	Çizim ve Fotoğraf
28	 <p>0 5 cm</p>
29	 <p>0 5 cm</p>

Çizim 4. Çini Buluntuları

